

Stensamlinger i skovene.

Af Søren Alkærsig.

Som bekendt er man i disse år stærkt ude om sten til vejene. Bl. a. gennemledes de hidtil uopdyrkede arealer, f. eks. *skovene*.

Derved er et mærkeligt forhold kommen frem. I Langeskov, Estrupskov og endnu et skovstykke mellem Brørup og Vejen, som også her og der ude på markerne, finder arbejderne — som oftest ved hjælp af en jærnsøger — stenbunke efter stenbunke, 2—3—4 læs i hver og så tæt sammen, at jorden mange steder kan brolægges med den. En sådan „brolægning“ kan også endnu ses på de sumpede steder i Estrupskov, hvor man flere steder ikke kan sætte en greb uden at ramme 2—3 sten. Det er da også store mængder af sten, som er kørt derfra i de senere år, og mange er endnu tilbage.

Det er nu et årstid siden, at proprietær *Momsen*, Skovlyst, gjorde opmærksom på disse mærkelige bunker, som så åbenbart er *samlet sammen* for at terrænet i nogen måde kunde blive rensat for sten. Vi tænkte straks på „oldtidsagre“, og fik *Gudmund Hatt* til at rejse herover for at undersøge dem. — Imidlertid fandtes der ikke mange vidnesbyrd om menneskelig virksomhed udover selve stenbunkerne, ingen bopladser eller ildsteder, og heller ikke potte-skår, der mulig kunde give en tidsbestemmelse. Kun fandtes der i to af bunkerne en hulslidt sten, efter al sandsynlighed underliggeren for simpel korngrutning, idet en stor håndsten vugges eller rulles på underliggeren. Af større betydning var det dog, at arbejderne i et lille lavdrag, hvor stenbunkerne lå tæt op ad skråningerne, fandt *en brønd* af 2—3 m dybde. Den var *stensat*, synes at have været noget tragtfor-

mig for oven og mere lodret for nedent, men ved undersøgelsen var den desværre ødelagt, idet stenene var taget op.

Professor Hatt udtalte sig ikke ret meget om fundet. Han mente ganske vist nærmest, at det var gamle dyrkningsfelter, men en enkelt stenbunke gjorde ham noget tvivlrådigt, om man kunde kalde det oldtidsagre, idet den nemlig — af udseende og størrelse i øvrigt som de andre — var sanket sammen oven på nogle gamle rygagre, sandsynligvis fra middelalderen (se forrige stykke), som findes i samme skov. Men altså dog kun én.

De store stensamlinger i Estrup skov, som undersøgtes for en tid siden, giver måske en forklaring, som ialfald i nogle, og vistnok i mange tilfælde kan tænkes at ramme det rigtige. Her kan de ikke godt være samlet af dyrkningshensyn, thi det meste af jorden er lav og noget sumpet den dag i dag, og endnu langt mere har det været tilfældet i oldtid og middelalder. Jeg kom da i tanker om, at jeg som dreng så sådanne uregelmæssig liggende stenbunker i kanten af et kær. Også her havde været en temmelig tæt stenbelægning, og man havde samlet de største og fleste sten sammen simpelthen for kreaturernes skyld, idet der naturligvis var en ussel og for fødderne ødelæggende gang på en sådan jordbund, og dertil kommer, at man også ved afsamling gav bedre plads for græsset. Den forklaring kunde mulig også bruges hvad disse ældre stensamlinger angår. Man har sat tjenerne eller trællene, formodentlig dem, der passede kreaturerne, til at samle stenene sammen på de steder, hvor dyrene overhovedet kunde færdes. Hvor jorden derimod var for sumpet til at den kunde bruges til græsning er stenene bleven liggende; og der finder vi dem, sten ved sten, den dag i dag.

Sådanne stenbelægninger har i gamle dage været meget hyppige, og de er vist fremdeles langt hyppigere på heder og i skove end man ved af. Men måske nok særlig i *israndsegnene*, og til dem hører netop den her omhandlede egn. Isranden har ikke ligget fast. Også under selve istiden (ikke blot under selve afsmeltningen) har den vandret noget frem og tilbage; her på egnen mod øst indtil Vamdrup og mod vest indtil Brørup. Det er givet, at jordbunden under disse hårde forhold har været udsat for kraftige udvaskninger og udskylninger, så kun stenene blev tilbage, til også de blev dækket af nye udskylninger — og nye stenmasser kom frem. Da så afsmeltningen ret begyndte med sit voldsomme klima og jorden næsten blottet for plantevækst, især netop på de strækninger her er tale om, blev jordfygning og sandflugt i stor stil til tider en daglig begivenhed. Det viser sig, at hyppigt hviler *gravhøje*, ja endog *moser*, på gamle sandflugtsarealer, og mange steder finder man flere fygesandshorisonter over hinanden, og ned i mange fods dybde. Hvor nu jorden var meget stenrig, som den pletvis måtte blive, især under afsmeltningen, føg efterhånden både her og der så meget sand og jord bort, at det slet ikke kunde fyge mere, fordi jorden var dækket af et helt stenpanser (Danmarks geologiske undersøgelser, Vardebladet s. 90 og Bækkebladet s. 149). Sådanne stensletter må have været ret almindelige under hine forhold, måske især på skrånende flader med sumpe og kær. Og det er muligt, at endel af skovene i israndsegnene netop står på sådanne stensletter, og det kan vel også ofte være grunden til, at de fremdeles har fået lov at stå.
